

Har det nye faget identitet?

Tre mulige programmer for undervisningen i Kristendomskunnskap med religion og livssyn

I *Prismet* nr. 5, 1996 hadde Erling J. Pettersen en artikkel om “grunnskolen nye kristendomsfag”. Den fikk meg til å spørre etter grunnlaget for faget, eller med andre ord, fagets identitet. Her er noen sitater:

“Opplæringen skal la barn og unge møte en felleskultur ... gi verdier til å orientere livsførselen og ordne samfunnet etter” (s.189). “Poenget er ... at alle – så langt som mulig – skal sikres det samme utgangspunktet og de samme mulighetene for aktiv deltakelse i samfunnet” (s. 195).

Utgangspunktet for kristendomsfaget er “elevenes eget behov for helhetlige referanserammer for selv å kunne orientere seg” (s. 190). “Det er elevenes fag og deres liv det handler om ... alle skal ha samme kunnskap, samme basis, slik at de kan foreta livssynsvalg” (s. 191-192).

Høsten 1997 skal lærere begynne å undervise etter den nye læreplanen. Jeg kan tenke meg at minst tre ulike programmer kan komme til å danne grunnlag for undervisningen i Kristendomskunnskap med religion og livssyn:

1. Skolen skal gi elevene en kristen og moralsk oppdragelse i forståelse og samarbeid med foreldrene.

Dette er et innholdsbestemt kultursentrert program med basis i tradisjonen fra Comenius, grunnskolen egen historie, de første og mest grunnleggende ideene i skolens gjeldende formålsparagraf og menneskerettserklæringens foreldrerettsprinsipp. Ut fra en verdikonservativ ideologi er det dette programmet som bør være overordnet. Foreldrene har hovedansvaret for barnas oppdragelse, uten at barna dermed oppfattes som foreldrenes barn. Noen foreldre bærer barna fram til kristen dåp, og da blir de Guds barn, døpt til å tilhøre Kristus og lyde hans bud. Den kristne oppdragelsen som skolen skal “hjelpes til med å gje elevane”, skal foregå “i forståing og samarbeid med heimen”.

Programmet forutsetter at foreldre som ikke ønsker at barna skal få “ei kristen og moralsk oppseding” får reelle muligheter til fritak og til å etablere alternativer. Dette har vært forsøkt ivare tatt gjennom Grunnskoleloven av 1969, mønsterplanene på 70- og 80-tallet og Privatskoleloven av 1985. Lærere som vil la foreldrenes ønsker være avgjørende for innholdet i den kristne og moralske oppdragelsen, har altså solid grunnlag i lovverket.

2. Skolen skal gi elevene en felles verdibasert referanseramme som kan holde samfunnet sammen på tross av forskjellene mellom delkulturene.

Dette er et åpent samfunnssentrert program med basis i tradisjonen fra Max Weber, ideene om samarbeid og toleranse og menneskerettserklæringens brorskapsprinsipp og likhetsprinsipp. Ut fra en kollektivistisk ideologi er det dette programmet som bør være overordnet. Samfunnet har hovedansvaret for barnas opplæring. Barna oppfattes som samfunnets barn. De er ressurser eller talenter som bør utnyttes så godt som mulig til beste for fellesskapet. Muligheter for fritak fra skolens opplæring av barna og etablering av

alternativer blir følgelig nesten stengt.

Programmet forutsetter at foreldreretten svekkes. Et konkret eksempel i 90-årenes grunnskolereform er at uttrykket "hjelp til med å gje elevane" fra formålsparagrafen ikke er tatt med i analysen av målformuleringene på s. 12 i *Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen* (KUF 1996). Ikke noe sted i planverket blir det klargjort at foreldrenes hovedansvar for barnas oppdragelse innebærer at skolen har et avledet og sekundært ansvar. Lærere som lar foreldreretten bli stående som et tomt prinsipp uten konsekvenser for valget av innhold i opplæringen, kan henvise til læreplanverket. At formålsparagrafen faktisk er overordnet i forhold til læreplanverket, er et prinsipp som ble fremholdt under diskusjonen i 1992-93 av læreplanens generelle del. Men etter at Stortinget behandlet den generelle delen, er grunnskolens formålsparagraf nærmest ignorert i plandokumentene.

3. Skolen skal gi elevene et felles utgangspunkt for det individuelle valg av religion og livssyn.

Dette er et individentsentrert program med basis i tradisjonen fra Rousseau, ideene om individuell utvikling og åndsfrihet og menneskerettserklæringens frihetsprinsipp. Ut fra en liberalistisk ideologi er det dette programmet som bør være overordnet. Det er det enkelte individ som har det grunnleggende ansvar for seg selv. Barna oppfattes verken som foreldrenes barn, Guds barn eller samfunnets barn. "La de små barn komme til seg selv!" heter det i et slagord som har vært benyttet av Human-Etisk Forbund.

Programmet forutsetter likevel at barna får et felles utgangspunkt. Problemet blir å bestemme et innhold og en undervisningsform som alle parter kan være fornøyd med. Liberalistiske lærere som presenterer en hver religion og et hvert livssyn på samme måte, kan lett komme til å formidle til barna enten en overflatisk og likegyldig holdning eller en relativistisk helhetsforståelse eller en synkretistisk religiøs tro. Mange foreldre ønsker ingen av disse alternativene. Foreldrerettsprinsippet aktualiseres altså på nytt.

Sitatene fra Pettersens artikkel passer inn i det andre og tredje programmet. Problemet med å velge ut innhold til undervisningen synes å bli "løst" med henvisning til samfunnets nasjonalkulturelle identitet som overordnet prinsipp og individets eget valg av identitet som underordnet prinsipp. Foreldrene synes å være helt ute av bildet.

Hvilket råd er det Pettersen vil gi til lærerne? Hva bør være det overordnede grunnlag for undervisningen i faget Kristendomskunnskap med religion og livssyn? Hva bør være fagets identitet? Det er ikke ønskelig at kampen om innholdet og metodene i faget skal utspilles i den enkelte klasse. Men er det ikke nettopp det som vil bli konsekvensen hvis faget har en uavklart identitet?